

Miscel·lània Litúrgica Catalana [Societat Catalana d'Estudis Litúrgics], núm. xxiv (2016), p. 231-245
ISSN (ed. impresa): 0213-0742 / ISSN (ed. electrònica): 2013-4010
<http://revistes.iec.cat/index.php/MLC/index/DOI:10.2436/20.1002.01.18>

NOUS DOCUMENTS PER A L'ESTUDI DE L'OBRA DEL PINTOR JOAN GASCÓ

per JOSEP GALOBART I SOLER

RESUM

Es publiquen tres documents inèdits relatius a obres del pintor Joan Gascó, cap del taller més representatiu de la pintura vigatana a la primera meitat del segle XVI

Paraules clau: Joan Gascó, pintura, segle XVI

ABSTRACT

New documents for the study of the work of painter Joan Gascó

Presentation of three unpublished documents related to works by the painter Joan Gascó, chief of the most representative painting workshop in the region of Vic during the first half of 16th century.

Keywords: Joan Gascó, painting, 16th century

En aquesta MISCELLÀNIA LITÚRGICA CATALANA en homenatge al monjo P. Francesc Xavier Altés i Aguiló, m'ha semblat escaient de col·laborar-hi amb la publicació de documentació inèdita de tres obres del pintor Joan Gascó. El motiu és que vaig tenir l'oportunitat de comentar amb el pare Altés la troballa d'aquests documents i vaig tornar a constatar l'interès que tenia per l'obra del pintor Joan Gascó, sens dubte el més representatiu de l'escola pictòrica vigatana de la primera meitat del segle XVI.¹

El primer estudi sobre el pintor Joan Gascó, el va fer mossèn Josep Gudiol i Cunill els anys 1907 i 1908, i amb el títol «Mestre Joan Gascó» fou publicat a la revista *Estudis Universitaris Catalans*.² I després l'amplià, amb noves aportacions, amb la publicació de diversos articles sobre obres i referències de J. Gascó.³

La publicació, l'any 2002, de l'obra de Miquel Mirambell i Abancó sobre *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*⁴ representà la revaloració i sistematització de l'obra de la nissaga de pintors Gascó en el context pictòric vigatà del cinc-cents. L'obra de M. Mirambell ha suscitat nous estudis, entre els quals destaquen els de Rafel Cornudella⁵ i Marc Sureda⁶ o l'aportació de Stéphanie Doppler, que documenta obra de Francesc Gascó al Rosselló.⁷

1. La primera vegada que parlarem del pintor Joan Gascó i del seu taller va ser amb motiu de la publicació del contracte del pintat del retaule de sant Sebastià de la capella del sant de Moià. Josep GALOBART I SOLER, «Una obra desconeguda del pintor Joan Gascó: el retaule de l'església de Sant Sebastià de Moià», *Ausa* (Vic), vol. XVIII, núm. 142 (1999), p. 365-371.
2. Josep GUDIOL I CUNILL, «Mestre Joan Gascó», *Estudis Universitaris Catalans* (Barcelona), vol. I (1907), p. 281-301 i 358-381; vol. II (1908), p. 13-38.
3. Vegeu la bibliografia de mossèn Gudiol que aporta l'estudi de Miquel MIRAMBELL I ABANCO, *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2002, p. 303-304.
4. Miquel MIRAMBELL I ABANCO, *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2002.
5. Rafael CORNUDELLA, «La pintura de la primera meitat del segle XVI al Museu Episcopal de Vic», *Locus Amoenus* (Barcelona), núm. 6 (2002-2003), p. 145-185.
6. Marc SUREDA I JUBANY, «Sant Bartomeu destruït l'ídol, de Joan I Perot Gascó (MEV 64). Nova aportació a la col·lecció de pintura renaixentista del Museu Episcopal de Vic», *Quaderns del MEV* (Vic), vol. III (2009), p. 143-169.
7. Stéphanie DOPPLER, «Un Gascó à Perpignan (1542)», *Quaderns del MEV* (Vic), vol. I, p. 79-85.

Miquel Mirambell ha continuat treballant i fent-hi noves aportacions⁸ i ell mateix, l'any 2011, deu anys després de la publicació del llibre *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, a les pàgines de la revista *Ausa*, publicava l'article «Revisió del taller dels Gascó i la pintura cincentista vigatana. Estat de la qüestió i perspectives de futur»⁹ en què feia «balanç del que va suposar l'edició d'aquell llibre i demostrar que la història de l'art és una disciplina viva que es reescriu a mesura que es fan noves aportacions».¹⁰ I en el qual analitza les noves aportacions i aporta nova documentació.

Per contribuir al coneixement de l'obra de l'iniciador del taller dels Gascó, publiquem tres nous contractes, d'obres primerenques, del pintor Joan Gascó.

Es tracta del contracte de dues taules per a la predella del retaule major de l'església del convent de la Mare de Déu del Carme de Vic, datat el dia 19 d'agost de 1505. El segon és el contracte del pintat del retaule major de l'església parroquial de Sant Martí de Querós, datat l'1 de setembre de 1508, signat entre els obrers de la parròquia i Joan Gascó. I el tercer, que no està datat, és el contracte del pintat del retaule de sant Sebastià per a la capella del sant a l'església del monestir de Ripoll, contractat entre fra Felip Alemany, cambrer del monestir, i el pintor Joan Gascó.

Els tres documents solts, escrits en un bifoli cada un, els hem trobat entre els papers del canonge i historiador vigatà mossèn Ramon Corbella i Llobet (1850-1916), conservats actualment a l'Arxiu Episcopal de Vic.¹¹ Per la lletra, creiem que els tres contractes foren escrits pel notari Joan Francesc Franch.¹²

8. Vegeu Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, «Joan Gascó. *Santa Faç*», a: *La pintura gòtica hispanoflamenca. Bartolomé Bermejo i la seva època*, Barcelona, Museu Nacional d'Art de Catalunya, i Bilbao, Museo de Bellas Artes de Bilbao, 2003, p. 352-357; «Joan Gascó», *L'art gòtic de Catalunya. Pintura*, vol. III *Darres manifestacions*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 2006, p. 274-281.
9. Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, «Revisió del taller dels Gascó i de la pintura cincentista vigatana. Estat de la qüestió i perspectives de futur», *Ausa* (Vic), vol. XXV, núm. 168 (2011), p. 333-375.
10. Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, «Revisió del taller dels Gascó i de la pintura cincentista vigatana. Estat de la qüestió i perspectives de futur», *Ausa* (Vic), vol. XXV, núm. 168 (2011), p. 333.
11. Sobre mossèn Ramon Corbella Llobet, vegeu Josep IGLÉSIES, «Mn. Ramon Corbella i Llobet» dins *Història de Vallfogona*, 3a edició, Barcelona, 1975, p. 9-28.
12. El notari Joan Francesc Franch, el trobem actiu a Vic entre els anys 1502 i 1529. Vegeu Lluïsa CASES I LOSCOS, Imma OLLICH I CASTANYER, *Catàleg dels arxius notariais de Vic*, Barcelona, Fundació Noguera, 1986.

DUES TAULES PER AL RETAULE MAJOR DE L'ESGLÉSIA DEL CONVENT DE LA MARE DE DÉU DEL CARME DE VIC (1505)

El primer document que publiquem és el contracte per pintar dues taules de la predella del retaule major del convent de la Mare de Déu del Carme de Vic (apèndix 1).¹³ És una nova anella de la cadena de documents que ens han arribat i que van traçant la llarga i complexa història de la seva construcció. D'aquest gran retaule, Miquel Mirambell en va fer una descripció, n'estudià la tècnica, va establir una cronologia i els diversos autors que van intervenir en la construcció de l'obra.¹⁴ El contracte, com veurem, és interessant perquè uneix el primer document que tenim del retaule, de l'any 1505, amb el contracte de l'any 1519.

Mirambell estableix l'estructura del retaule i de la iconografia a partir de la documentació i de l'obra coneguda. Pel que fa a l'estructura, el descriu de «cinc carrers dividits en quatre registres, tret del principal amb dos compartiments, de predella dividida en cinc registres, de dues portes i polseres...». Pel que fa a la iconografia, remarca que només «sabem la ubicació exacta d'algunes escenes. En la predella hi havia un tabernacle i cinc escenes de la Passió de Crist (d'esquerra a dreta): Entrada a Jerusalem, Sant Sopar, Ecce Homo, Oració a l'hort i Flagel·lació de Crist. A les portes es representaren Sant Pere i Sant Pau. A les polseres laterals, Eliseu, Abdies, Elies i Jonàs. En el carrer de l'extrem lateral esquerra es representaren l'Arbre de Jessè, Expulsió de Sant Joaquim i de Santa Anna del Temple, Porta Daurada i Nativitat de la Mare de Déu». A més, parla de tres escenes de les quals «desconeixem la seva localització». Hi ha documentades les de: «l'Anunciació, la Nativitat de Jesús i la Presentació al Temple». I conclou que: «Quant a la taula central sembla que hi havia una imatge escultòrica de la Mare de Déu».¹⁵

13. L'únic treball de conjunt sobre la història del convent de la Mare de Déu del Carme de Vic és Eduard JUNYENT, «El convent del Carme de Vic», *Ausa* (Vic), vol. VI, núm. 63 (1969), p. 129-143.

14. Miquel Mirambell publica una detallada ressenya sobre aquest retaule: Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2002, p. 140-142. A més, ha identificat com a taules d'aquest retaule quatre compartiments conservats al Museu de Pontevedra: Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, «Revisió del taller dels Gascó i de la pintura cincentista vigatana. Estat de la qüestió i perspectives de futur», *Ausa* (Vic), vol. XXV, núm. 168 (2011), p. 351-353.

15. Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2002, p. 140.

Després de fer-nos càrrec de com podia ser el retaule, passem a veure el que aporta el nou document que publiquem, en especial, pel que fa a la seva estructura i iconografia.

El contracte fou signat el dia 19 d'agost de 1505 entre fra Joan Pastor, prior del convent vigatà (1505-1525), i «mestre Joan Navarro», és a dir, en Joan Gascó, «pintor, stant en la ciutat de Vich». També hi intervenen els consellers de la ciutat: Pere Ferreres, Pere Staper, Pere Priol i Francesc Beisal, per a la missió de vetllar pel compliment de la concòrdia de construcció del nou convent.

El document precisa, en primer lloc, la destinació i la iconografia de les peces contractades en el retaule major de l'església del convent del Carme de Vic. Les taules havien de posar-se «pus prop del tabernacle del bancal de dit retaule, vers la capella de Sant Cosme e Damia». És a dir, les dues obres havien d'anar seguides en la predella a partir del tabernacle. Les escenes contractades eren els passatges de la passió Jesús davant de Pilat, descrita: «en la primera taula fara la istoria com los jueus portaren lo Jesús devant Pilat ab tots aquells personatges necessaris e aquells vestira e abillara de bones colors». I en la segona «taula pintara la istoria com fou assotat e com Pilat lo mostra als jueus», és a dir, la *flagel·lació*.

El preu establert per les dues taules fou de 34 lliures barcelonines, pagadores a raó de 17 lliures cada taula en el moment que fossin lliurades i col·locades. El document també estableix, com era costum, la visuració de l'obra a «aconaguda de pintors».

Segons el contracte conegut següent, signat catorze anys després, datat el dia 17 de maig de 1519 i publicat per mossèn Josep Gudiol als *Estudis Universitaris Catalans*,¹⁶ en què es contractaven diverses obres a realitzar en dues fases. En la primera, s'havia d'«adobar la fusta dels portals», pintar a les portes les figures de sant Pere i sant Pau i pintar quatre figures a les polseres, i el treball havia d'estar acabat el dia de Nadal del mateix 1519. En la segona fase, que estava prevista a partir de la festa de Sant Joan, 24 de juny de 1520, a un any, el 24 de juny de 1521, es contractava el pintat de cinc històries de la passió: *l'entrada a Jerusalem, la cena, l'oració a Getsemaní, la flagel·lació i l'eccehomo*. Les quals havien de fer-se com «aquella pintura feta en dit retaule de la presentació davant Pilat». Queda clar que de les dues històries contractades el 19 d'agost de 1505 només se n'havia fet i col·locat una: *la presentació de Jesús a Pilat*. La segona, la *flagel·lació*, era contractada de nou; per tant, és evident que no s'arribà a fer.

16. Josep GUDIOL I CUNILL, «Mestre Joan Gascó IV». *Estudis Universitaris Catalans* (Barcelona), vol. II, (gener-febrer 1908), document XXV, p. 19-20.

El document que publiquem, relacionat amb el contracte del 1519, ens permet conèixer de manera ben precisa l'estructura i la iconografia de la predella, que tenia sis històries o escenes de la passió, tres a cada costat del tabernacle. A la dreta, l'entrada de Jesús a Jerusalem, el sant sopar i l'oració a Getsemaní. Al centre hi havia el tabernacle i a la seva esquerra, la presentació de Jesús a Pilat, la taula contractada el 1505 i que en el contracte del 1519 consta que estava col·locada i es posa com a model per fer les altres. A continuació de la qual hi havia la flagel·lació, taula contractada el 1505 i que no s'arribà a fer, i l'eccehomo.

La relació del contracte del 1505, que publiquem, amb el del 1519, que ja publicà mossèn Gudiol, a més de precisar l'estructura de la predella i la seva iconografia, ens planteja almenys un parell de preguntes: per quin motiu només es va fer una de les dues taules contractades?, i per què passaren catorze anys entre la signatura dels dos contractes? Molt possiblement el motiu cal cercar-lo en els estralls de les pestes de principi del segle XVI i, en especial, a la primera, de final del 1506 i de tot el 1507.¹⁷

El procés de contractació i, per tant, de construcció del retaule major del convent del Carme de Vic és un cas excepcional pel qual podem resseguir, documentalment, com s'anà aixecant molt lentament. De moment tenim setze documents que van de l'any 1505 a l'any 1558. Són diversos els contractes que només es refereixen a una o dues taules del retaule. Hem d'estar oberts a l'aparició de nova documentació que permeti establir-ne, de manera més precisa, la cronologia, el programa iconogràfic i els noms dels artistes que hi van intervenir.

EL RETAULE MAJOR DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT MARTÍ DE QUERÓS (1508)

El segon contracte que ara publiquem és d'una obra desconeguda de Joan Gascó, el del pintat del retaule major de la parroquial de Sant Martí de Querós, datat l'1 de setembre de 1508 (apèndix II). Aquesta antiga parròquia, que actualment pertany al municipi de Sant Hilari Sacalm, està situada al costat mateix del pantà de Susqueda.¹⁸ El poblet de Querós quedà submergit sota les aigües del pantà; l'església, més elevada, se

17. Eduard JUNYENT, *La ciutat de Vic i la seva història*, Barcelona, Curial, 1976, p. 171-173.

18. «Sant Martí de Querós», a *Catalunya romànica*, vol. v: *El Gironès, La Selva, Pla de l'Estany*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana, 1991, p. 329-330.

salvà, tot i que, quan l'embassament està ple, les aigües arriben gairebé als seus fonaments.

El contracte del retaule major de Sant Martí està datat el dia 1 de setembre de 1508, sens dubte a Vic. Les parts contractants foren el mestre Joan Gascó, «pintor del Regne de Navarra», d'una part, i els obrers de la parroquial de Querós, en Salin Badia i Joan Sangles, de l'altra. El document fa constar que els obrers, per la carta de mossèn Gabriel Bramenols, rector de Querós, que li han presentat, datada el dia 27 d'agost de 1508, actuen en «noms llurs persones e ancara com a procuradors de tots los parroquians de dita parròquia».

El document precisa les mides que ha de tenir l'obra: «de alsaria XII palms e de ample de VIII palms», és a dir, uns 2,40 m. per 1,60 m, aproximadament, es tracta d'una peça petita. S'havia de fer prenent com a model: «segons lo retaule de la sglesia de Vilanova», no diu d'on, però de ben segur que es tracta de l'església de Santa Maria de Vilanova de Sau, per a la qual Joan Gascó, l'any 1503, contractà el retaule major.¹⁹

El descriu dient que havia de tenir «un tabernacle al mig, a on pugues star la custodia» i precisa que hi havia d'haver un pany, perquè pogués estar tancat. El retaule, el formaven un bancal i sis taules. En el bancal hi havia d'anar, «en set cases [compartiments] «set migets figures», la iconografia de les quals no precisa, a elecció dels obrers. En les sis taules havia de pintar «la istoria de Sant Martí». En la del mig, la taula central, hi havia de fer «lo dit Sant Martí com a bisbe, vestit e abillat [...] amb capa brodada». A sobre de la taula central hi havia «lo Crucifix e lo Joan e la Maria». En les altres quatre taules, històries de la vida de sant Martí, aquelles que els obrers contractants li havien de dir. El pintor havia de fer els guardapols, tot pintat i daurat de «pintures de bones colors» i es precisava que havia de ser com era pintat i acabat el retaule de l'església de Vilanova.

Una vegada acabat, els obrers de la parròquia de Sant Martí havien de fer-se càrrec del transport de Vic a l'església de Querós i de les seves despeses.

L'obra havia de lliurar-se en dos terminis. El primer, per la festa de quinquagèsima, és a dir, el diumenge abans del dimecres de cendra, de l'any 1509. Aquest dia havien d'estar posats a l'església de Sant Martí el

19. Josep GUDIOL I CUNILL, «Mestre Joan Gascó», *Estudis Universitaris* (Barcelona), vol. 1 (1907), p. 281-301. I especialment Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2002, p. 136.

bancal i la taula central, és a dir, la pintura de sant Martí bisbe. La resta del retaule, fins a completar-lo, havia d'estar posada al cap d'un any, per la festa de quinquagèsima de 1510.

El cost de l'obra era de 35 lliures, pagadores de la manera següent: 5 lliures per la festa de Tots Sants, el dia 1 de novembre de 1508, i les 30 lliures restants en quatre pagues de 7 lliures i 10 sous que havien de fer-se efectives per «Santa Maria de agost», és a dir, el dia 15 d'agost dels anys 1509, 1510, 1511 i 1512.

Resta per assenyalar l'esment de Salvio Beulo, «pictore vicensis», que actua com a testimoni del contracte.

EL RETAULE DE SANT SEBASTIÀ DE LA CAPELLA DEL SANT DE L'ESGLÉSIA DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE RIPOLL

El darrer document també tracta d'una obra desconeguda de Joan Gascó: és el contracte del retaule de sant Sebastià per a la capella del sant de l'església del monestir de Santa Maria de Ripoll (apèndix III).

El retaule de la capella de Sant Sebastià del monestir de Ripoll fou contractat entre el cambrer del monestir, fra Felip Alemany, d'una part, i Joan Gascó, pintor, de l'altra. El document no porta data, però la referència que fa a l'escena central del retaule de la capella de Sant Sebastià del convent de la Mare de Déu del Carme de Vic, contractat el 2 d'abril de 1516, el situa entre el 1517 i la mort de Joan Gascó, el 1529.²⁰

Es tractava d'un gran retaule, ja que feia 24 pams d'alçària i 16 pams d'amplària, més o menys uns 4,80 m per 3,20 m. Constava de tres carrers amb dos registres, d'una predella dividida en cinc compartiments i guardapols.

Pel que fa a la iconografia, diu que a la predella hi havia d'haver «sinc ystories» aquelles que el cambrer li havia de dir.

En la taula central havia de pintar la imatge de sant Sebastià «en lo forma e manera de aquell dell Carme de assi lo qual llia mostrat». La taula central del retaule de Sant Sebastià de l'església del convent del Carme de Vic es contractà el dia 2 d'abril de 1516. El document estipula que el pintor pinti la taula central del retaule i especifica que «farà e pintarà ab aquelles ymatges e colors tal qual és la taula del mig del retaule de

20. Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2002, p. 319-320.

la capella de Sant Sebastià de la ciutat de Barcelona, construïda prop lotge».²¹ Cal remarcar el fet que el monjo cambrer i el pintor van anar a veure junts, *in situ*, el retaule de sant Sebastià del Carme de Vic. A més del retaule del convent del Carme, Joan Gascó també pintà el retaule de sant Sebastià de la capella del sant del convent dels mercedaris de Vic, documentat entre el gener i el juliol de 1523.²² Cal remarcar, però, que en aquest retaule només la taula central estava dedicada a sant Sebastià, descrita al document: «pintarà la ymage o figura de sanct Sabestia tot nuu assegetat ab lo camper deurat y picat».²³ I, més tard, Joan Gascó pintà el retaule de la capella de Sant Sebastià de Moià, contractat el 1524, amb un programa iconogràfic totalment dedicat al sant,²⁴ en el qual l'escena central era «la figura de Sant Sabestia assegetat ab la santa romana [santa Irene] com li trahia las sagetes, ab hun angel alt qui li aporta la palma del martiri, ab alguns personatges qui s'en tornan de la ciutat».²⁵

A sobre de la taula central del retaule de Ripoll, el contracte preveia que hi hagués «la ymage del angel custodi vestit e abillat axi com se pertany».

A proposta del cambrer fra Felip Alemany, Joan Gascó havia de pintar quatre històries de la vida del sant, dues a cada costat de les taules centrals, i també quatre figures a les polseres.

El contracte també fa referència a la qualitat pictòrica de l'obra. El pintor l'havia de fer «de tals colors com les del retaule de Nadal de la Seu de Vich». Retaule que Joan Gascó contractà el 5 d'abril de 1505 i que havia d'estar acabat el febrer de 1506, però que en realitat ho estgué el 1513.²⁶

El preu fou acordat en 140 lliures. En el moment de la signatura del contracte es pagaren 4 ducats; en començar, 20 ducats per a «or e collors» i durant el procés de pintat, 20 ducats més. Per a casa i despeses a Ripoll

21. Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2002, p. 165-166 i 319-320.
22. Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2002, p. 175-175.
23. El contracte el publicà Josep GUDIOL I CUNILL, «Mestre Joan Gascó IV», *Estudis Universitaris Catalans* (Barcelona), vol. II (gener-febrer 1908), document XXXI, p. 26-27.
24. Josep GALOBART I SOLER, «Una obra desconeguda del pintor Joan Gascó: el retaule de l'església de Sant Sebastià de Moià», *Ausa* (Vic), vol. XVIII, núm. 142 (1999), p. 365-371.
25. Josep GALOBART I SOLER, «Una obra desconeguda del pintor Joan Gascó: el retaule de l'església de Sant Sebastià de Moià», *Ausa* (Vic), vol. XVIII, núm. 142 (1999), p. 369.
26. Josep GUDIOL I CUNILL, «Mestre Joan Gascó», *Estudis Universitaris* (Barcelona), vol. I (1907), document IV, p. 296-298, i document XVI, p. 375. I, especialment, Miquel MIRAMBELL I ABANCÓ, *La pintura del segle XVI a Vic i el taller dels Gascó*, Vic, Patronat d'Estudis Osonencs, 2002, p. 142-143.

del pintor i els seus col·laboradors, se li van avançar 4 o 5 ducats més, i la resta, fins a les 140 lliures, en acabar l'obra.

També hi ha una previsió de terminis de l'obra que, com que no sabem la data de signatura del contracte, no ens aporta cap pista de l'any de la signatura d'aquest document.

A TALL DE CONCLUSIÓ

Aquests tres contractes que publiquem ens documenten tres obres de Joan Gascó. El primer contracte, el de les dues taules de la predella del retaule major del Carme de Vic (1505), ens aporta dues dades importants. En primer lloc, ens permet establir la cronologia de l'obra fins al 1519, malgrat no conèixer el primer contracte. I, en segon lloc, ens permet establir l'estructura de la predella en sis taules, tres a cada costat del tabernacle o expositor, i la seva iconografia. I els altres dos contractes, el del retaule de Sant Martí de Querós (1505) i el de sant Sebastià del monestir de Ripoll, ens documenten dues obres desconegudes del pintor.

APÈNDIX DOCUMENTAL

Apèndix I

19 d'agost de 1505

Contracte per pintar dues taules del retaule major de l'església del convent del Carme de Vic, signat entre el prior del convent, fra Joan Porta, d'una part, i el pintor Joan Navarro, conegut com a Joan Gascó o Navarro, de l'altra.

Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, Fons Ramon Corbella. Lligalls grans, I/1.

En nom de Déu.

Sobre lo pintar de les taules del retaule de la Verge Maria del Carme entre lo venerable Fra Joan Pastor, prior del dit monestir, de una part. E mestre Joan Navarro, pintor, stant en la ciutat de Vich, de part altre, entrevenints en axo los honorables mossen Pere Ferreres, Pere Staper, Pere Priol e Francesch Beisal, Consellers l'any present de la dita ciutat son estats fets, inhits, concordats, fermats e jurats los capitols següents.

E primerament lo dit mestre Joan Navarro, pintor, promet e jura que ell pintara, daurada e acabara les dues taules pus prop del tabernacle del bancal de dit retaule vers la capella de Sant Cosma e Sant Damià, ço es, que en la primera taula fara la historia com los jueus portaren lo Jesús devant Pilat, ab tots aquells personatges necessaris, e aquells vestira e abillara de bones colors. E en l'altre taula pintara la historia com fou assotat e com Pilat lo mostra als jueus volent los significar que fossen contents del que haura fet, e tots aquells personatges vestira e abillara com millor sabra, e pora, e de bones e convenientes colors que sien acomodats a la dita historia, e daurara les tubes e dos pilars de les dites dues taules. E les dites dues taules promet haver pintades e acabades de avui a la festa de Pascha de Nostro Senyor primer vinent de la resurreccio. E l'altre taula de aqui a la festa de Sant Pere aprob vinent.

Item, lo dit venerable Prior promet pagar a dit mestre Joan Navarro, per pintar les dues taules, trenta quatre lliures barceloneses; e per totes coses, ço es, que lo dit mestre Joan se hage haver totes coses necessaries a pintar les dites dues taules, ço es, que tot ço que perceira de les caritats y profertes per dit retaule donara e pagara al dit mestre Joan Navarro e que com dit pintor haura acabada la una taula, que li sia donat compliment

de xvii lliures; e quant l'altre taula sera acabada, aximateix hage a fer compliment de altres xvii lliures.

Item, es concordat entre les dites parts que pintades e acabades les dites dues taules sien aquelles regonegudes e fetes regonexer si staran ab aquella manera e perfessio ques requer. E si res hi havia qui no fos fet com deu que lo dit mestre Joan ho hagues a refer e metre en lo orde e manera que forra vist aconaguda de pintors.

E volen les dites parts que dels presents capitols sien fets, ordonades e a dites parts liurades tantes cartes com per dites parts ne seran demanades per lo notari de aquells, substancia en res no mudada.

Die martis xviii mensis augusti anno a Nativitate Domini md quinto, probata Gabrieli Feliis, paratore, et Petro Camprodon, baynerio, ambus vicensis, fuerunt firmata et jurata predicta capitula per dictum fratrem Joannem Pastor, priorem, ex una, et per dictum Joannem Navarro parte ex altera, qui promisserunt et jurarunt et obligatione.

Apèndix II

1 de setembre de 1508

Contracte del pintat del retaule major de l'església parroquial de Sant Martí de Querós, signat entre els obrers de la parròquia i el pintor Joan Gascó.

Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic. Fons Ramon Corbella. Lligalls grans, I/2.

En nom de Deu.

Sobre lo pintar del retaule faedor en lo altar maior de la sglesia parroquial de Sant Martí de Querós, del bisbat de Vich, entre mestre Joan Gasco, pintor del Regne de Navarra, de una part. E lo Senyor en Salin Badia e Joan Sangles, obrers l'any present de la dita sglesia, faent aso en noms llurs persones e encare com a procuradors de tots los parroquians de la dita parroquia segons appar de la potestat per carta per ell rebuda per lo discret mossen Gabriel Bramenols, prevera, rector e notari de la dita parroquia a xxvii de agost prop passat son estats fets, inhats, concordats, fermats e jurats los capitols següents.

E primerament lo dit mestre Joan Gascó promet fer obrar de fusta lo dit retaule de alsaria de xii palms e de ample de viii palms ab pilars resorts e segons lo retaule de la sglesia de Vilanova; ab un tabernacle al mig, a on pugue star la custodia ab lo Corpus ab tencadura que pugua estar tencat.

E en lo bancal de dit retaule e ab sis taules, en les quals pintara, en lo bancal en set cases set migets figures aquelles que per los dits obrers seran dites, e ordonades e en les sis taules de dit retaule pintara la istoria de Sant Martí; e en la taula del mig pintara lo dit Sant Martí com a bisbe, vestit e abillat en la millor forma ques pora, ab una capa brodada e los campers, flesades e diademes embotits e pintats, e en les v cases restants: en la taula sobre lo Sant Martí, lo Crucifix e lo Joan e la Maria, e en les quatre taules romanents pintara aquelles de la vida de Sant Martí, aquelles que per los dits obrers li seran donades e los guarda polsos e tot lo dit retaule pintara, acabara, daurara, pintura de bones colors e en la manera e forma que es pintat e acabat lo retaule de la sglesia de Vilanova; e donara aquell acabat e posat a totes ses missions e despeses axi de fusta, clavo, colors, or e totes altres coses necessaries a dit retaule, salvo que los dits obrers a llurs despeses e bestrets sen han aportar de la ciutat de Vich a la dita sglesia; e tot aço promet lo dit mestre Joan Gascó haver acabat de aqui a la festa de Sincogessima primer vinent lo bancal e la pessa del mig. E de la festa de Sincogessima primer vinent a un any haver acabat tot lo dit retaule.

Item, los dits obrers en nom llurs propis e com a procuradors dels parroquians de la dita parroquia prometen pagar al dit mestre Joan Gascó trenta e sinc lliures pagadores sinch lliures de qui a la festa de Omnium Sanctorum primer vinent, axi que rebudes les dites v lliures lo dit mestre Joan Gascó hage donar per fermances per aquelles lo honorable mossen Rosic Sant Martí, canonge, e en Damià Costa, spacier, e les restants xxx lliures en quatre pagues, ço es, a Santa Maria d'agost primer vinent set lliures e deu sous e axi en quascuna festa de Sancta Maria d'agost altres set lliures, deu sous e tant fins que les dites trenta sinch lliures sien entegrament pagades.

E totes les dites coses prometen e juren les dites parts la una part a l'altre e en de temps attendre e complir, tenir e servir, segons per elles demunt son promeses e contra aquelles no fer o venir sots obligatio de tots llurs bens e de llurs principals haguts e havedors ab totes clausules e renunciacions necessaries.

E volen les dites parts que dels presents capitols e y de quascun de aquells sien fetes e ordenades, e a dites parts lliurades tantes cartes com per dites parts seran demenades per lo notari de aquells substancia en res no mudada.

Die veneris prima mensis septembris anno a Nativitate Domini Millessimo quigentissimo octavo per dictus discreto Joanne Castell presbitero, Gabriel Prat, paratore, et Salvio Beulo, pictore vicensis, fuerunt

firmata et jurata per ditas partes predicta capitula et omnia et singula in eis contenta prout superius continetur.

Apèndix III

[Sense data]

Contracte del pintat del retaule de sant Sebastià per a la capella del sant a l'església del monestir de Ripoll, contractat entre fra Felip Alemany, cambrer del monestir, i el pintor Joan Gascó.

Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic. Fons Ramon Corbella. Lligalls grans, I/3.

En nom de Déu.

Sobre lo retaule faedor en la sglesia de la Verge Maria, del monestir de Ripoll, en una capella o altar, entre lo magnífich Fra Philip Alamany, Camarer de dit monastir, de una part, e mestre Joan Gascó, pintor, ciutada de Vich de la part altre, es stada fermada e jurada la capitulacio següent.

E primerament lo dit mestre Joan Gascó promet e jura que ell a totes ses despeses fara fer e fabricar un retaule de fusta de altura de vint e quatre palms e de amplarie de setze palms, ço es, de cana de color menys de les polseres o gorde polsos, ço es, entre lo bancal e retaule, ab los pillars per aresta ab dos revestits en quascun pilar; axi los del bancal com los dels coses e les tubes del bancal ab tres penyades e en lo dit bancal copada e mollures e corona. E en los coses del retaule aura sis tubes de set penyades quascuna tuba y a les puntes tres de dit retaule aura tres amortiments qui seran nou per totes. E en les polseres aura quatre tubes de dues penyades quascuna. E totes les demunt dites coses fara fer be e complidament mixta una forma que ell lliurada.

E mes promet e jura lo dit mestre Joan Gascó pintar lo dit retaule ço es, en lo bancal sinc ystories aquelles que lo dit Senyor camarer lli dira vestides y ornades de bones colors segons en quascuna pertanyara. E les diedemes e fresedures d'or mat tant delicades com fer les pora. E en la pessa del mig de dit retaule pintara la ymatge de Sant Sabastia en lo forma e manera de aquell dell Carme de assi lo qual lli mostrat. E en la casa sobre aquesta pintara la ymage del angel custodi, vestit e abillat axi com se pertany. E en les restants quatre cases del coses del retaule pintara quatre ystories tales quales lo dit Senyor Camarer lli dira, vestides e ornades axi com pertanyara a quascuna de elles de bones collors e les diedemes

e fresedures d'or mat. E en les polseres del retaule pintara quatre figures tales com per lo dit Senyor Camarer lli seran dites, e vestides e ornades de bones collors quascuna axi com lli pertanyara. E en les tres puntes pintara tres senyalls de pintura plana ab dos angells en quascun, ab les armes que lo dit Senyor Camarer lli dira. E en quascuna de dites istories, encasaments o paisos segons les ystories requeran. E tota la talla de dit retaule fara de or fi brunit. E tota la demunt dita pintura fara de tals colors com les del retaule de Nadal de la Seu de Vich e les cares e encarnations e parsos e encasaments milor acabats a judici de qualsevol pintor qui dites coses entengue.

E per la demunt dita obre, lo dit Senyor Camarer promet e jura donar al dit mestre Joan Gascó cent quorante lliures barcelonines pagadores en aquesta manera, are de present quatre ducats. E com lo retaule sera acabat de fusta e posat en Ripoll fara compliment al que la fusta costara prenent en compliment los dits quatre ducats. E com comensara a pintar dit retaule lli bestaura per or e collors vint ducats e com aquells seran posats en obre altres vint ducats. E si cars era lo dit mestre havia menester per a provehir se de casa quatre o sinch ducats que ha age a bestaure lo restant, lli bestaura faent y acabant la obre. E mes lli fara la despesa a ell y a los qui lli [...] a fer dita obre, ells dara llits tant als dies feiners con festius com fet faent ells feyna e pintant per dit retaule e no en altre manera e ultra les demunt dites cent quorante lliures.

[Al marge esquerre] E promet lo dit mestre Joan Gascó donar acabat lo dit retaule de fusta segons la mesura de assi a Carnestoltes primer vinent parat e posat a totes ses despeses dins lo dit monastir. E promet aver aquell de pintura de la festa de Pascas primer vinent a hun any apres seguent.